

του μικροτέρου προς ΠΟΝΤΙΑΚΑ ΛΟ ΕΘΙΜΑ

Μέσα σε μια τέτοια οικογένεια, όπου υπήρχαν όριστα παιδιά, έγγονια και δυσέγγονα, ήταν το κ. ΣΤΑΘΗ ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗ και πολλές νόσες, μεγαλύτερες και μικρότερες. Έλλη νόση, πολλές συννεφίδες κλπ. περί αυτών άκριβως πρόκειται. Εξ αυτού τρόπου θα άποφύγονται το ποντιακό έθιμο, για το όποιο θα διατυπώσωμε σύντομες παρατηρήσεις, άφορα στη ζωή της ποντιακής οικογένειας. Ερρύθμιζε επί αιώνες την άρμονική συμβίωση των μελών της.

Ός προς τη λέξη "μάς", υπάρχει η έκδοχή, ότι είναι η γαλλική λέξη "μάζ" (τό ζ' με χοντρή προφορά, όπως στα γερμανικά τα τρία σύμφωνα SCH), που σημαίνει σεβασμός, ύποταγή προς άνωτερον. Η άποψη δέν είναι άποκλειστική, γιατί υπάρχει και άλλη έκδοχή, σύμφωνα με την όποια η λέξη "μάς" υποδηλώνει τον σιγανό φίθυρο, την σχεδόν χωρίς φωνή συνεννοήση. Πάντως, και η μία και η άλλη έκδοχή ανταποκρίνονται άπόλυτα στην έννοια του έθιμου, σύμφωνα με το όποιο η νόση δέν είχε το δικαίωμα να βγάλη τη λαλιά της μέσα στο σπίτι και όπου άλλου, όταν βρισκόνταν εκεί πρεσβύτεροι, ιδίως ο πεθερός της, ή πεθερά της, οι μεγαλύτεροι κουνιάδοι της κλπ.

Το ποντιακό αυτό έθιμο χάνεται στα βάθη των αιώνων. Η ιστορική του προέλευση δέν είναι άπόλυτα έξακριβωμένη. Φαίνεται πάντως, ότι το έθιμο συνδέεται στενά με το πρόβλημα της άρμονικής συμβίωσης των μελών της οικογένειας, προπαντός της πολυμελούς οικογένειας.

Όπως ξέρουμε, κλασικό τύπο της μεγάλης και άργανωμένης, άπό κάθε άποψη, οικογένειας άποτελεί η οικογένεια της ρωμαϊκής κοινωνίας. Είναι η λεγομένη "πατριαρχική οικογένεια", η όποια, ήταν ένδεχόμενο, να άπαριθμούσε πάνω άπό 50 μέλη, αν πάρωμε υπ' όψει μας τον προπαππού, παππού, έγγονια και δυσέγγονα. Διευκρινίζεται, ότι την εποχή, για την όποια μιλάμε, κάθε παιδί που παντρευόταν δέν δημιουργούσε χωριστή οικογένεια, αλλά μαζί με τη γυναίκα και τα τέκνα του υπαγόταν στη μία και ένιαία οικογένεια, της όποιας άρχηγός "PATER FAMILIAS" ήταν ο πρεσβύτερος παππούς. Με τον θάνατο του άρχηγού, ήταν επόμενο να δημιουργηθούν πολλοί άρχηγοί οικογενειών (κάθε παιδί του άποθανόντος άρχηγού γινόταν άρχηγός χωριστής οικογένειας).

Ήταν λοιπόν φυσικό, μία πατριαρχική οικογένεια, έτσι όπως την είδαμε προηγουμένως, να έχη πλεϊστα όσα προβλήματα και ζητήματα κατά την διάρκεια του βίου της. Βέβαια, ο άρχηγός, με την άπόλυτη έξουσία που άσκούσε, έρρύθμιζε όλα τάζητήματα κατά τρόπο άποτελεσματικό, όπως έπρεπε και τα λοιπά μέλη να συμβάλλουν στην άρμονία της οικογένειας, να βοηθήσουν στην έπιτυχία αυτής της άρμονίας. Ένας άπό τους πολλούς τρόπους και μεθόδους για τον σκοπό αυτό ήταν και ο σεβασμός

του μικροτέρου προς τον μεγαλύτερον

Μέσα σε μία τέτοια μεγάλη οικογένεια, όπου υπήρχαν άριστες παι-
διά, έγγόνια και δυσέγγονα, ήταν έπόμενο να συνυπάρχουν και πολλές
νύφες, μεγαλύτερες και μικρότερες, ή μία νύφη, πεθερά σε άλλη νύφη, πολ-
λές συννυφάδες κλπ. Περὶ αὐτῶν άκριβῶς πρόκειται. Με ποιό τρόπο θά απο-
φεύγονταν οί καυγάδες και έριδες ανάμεσά τους;

Τά ίδια τά πράγματα ώδήγησαν στην σιέψη, ότι ή πληθώρα αὐτή
τῶν γυναικῶν μέσα σε μία τέτοια οικογένεια δέν έπρεπε να άφεθῆ από-
λυτα έλευθερη, να έχη δηλαδή απόλυτη έλευθερία λόγου, προφορικοῦ λό-
γου. Έπρεπε οί γυναίκες να μιλοῦν όχι φωναχτά, όταν θά άπεθύνονταν
προς τούς πρεσβυτέρους. Έπρεπε να είναι περίπου βουβές και να μιλοῦν
μέ νοήματα, φιθυριστά, μέ τό " πούς... πούς", μέ τό " μούς... μούς", μέ τό
" μάς... μάς " και οὔτω καθ' εἴης. Έδῶ άκριβῶς στηρίζεται ή δεύτερη
άποψη, ότι ή λέξη "μάς", πού είναι και ή ιδιαίτερη όνομασία του πον-
τιακοῦ τούτου έθιμου, προήλθε από τον ιδιαίτερο τρόπο, πού χρησιμοποι-
οῦσαν οί νύφες, για να συνεννοηθοῦν μέ τά πρόσωπα, προς τά όποία ώφει-
λαν σεβασμό και ύποταγή. Μέ τήν βουβαμάρα λοιπόν τῶν γυναικῶν θά απο-
φεύγονταν οί φασαρίες και οί έριδες. Εὔρισκε έτσι εφαρμογή ο παλαιός
λόγος : "Τό σιγά κρεῖττον του λαλεῖν".

Είναι πολύ πιθανόν, ότι ο τρόπος ζωῆς τῆς ρωμαϊκῆς πατριαρχι-
κῆς οικογένειας επέδρασε, σε κάποιο βαθμό, επί τῆς ζωῆς τῶν Έλληνο-
ποντίων. Οί Ρωμαῖοι, βέβαια, πήραν από τούς "Έλληνες περισσότερα από
όσα τούς" έδωσαν, πάντως τούς έδωσαν...

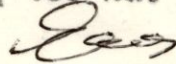
Η ρωμαϊκή επίδραση στον Πόντο ήταν, πάντως, μικρότερη από ό-
τι στην υπόλοιπη Ελλάδα. Τό αυτό συνέβαινε και μέ τήν τουρκική επί-
δραση. Δυό είναι τά αίτια: Τό απομεμακρυσμένο του έδάφους και ή έμμο-
νή τῶν Ποντίων στις παραδόσεις. Αλλά, όπως είπαμε, δέν ήταν δυνατόν να
μή δεχθοῦν οί Πόντιοι τίς επιδράσεις, σε κάποιο βαθμό, από τον ρωμαϊ-
κό τρόπο ζωῆς. Μέ αυτά τά δεδομένα, θεωροῦμε ως αναπόφευκτο τό γεγονός,
ότι και στον τομέα του οικογενειακοῦ βίου υπήρχαν επιδράσεις έξωτε-
ρικές.

Πιστεύομε, ότι τό ποντιακό αυτό έθιμο του "μάς" προέρχεται από
τούς Ρωμαίους, κάτω από τήν κυριαρχία τῶν όποίων ζοῦσαν οί "Έλληνες
επί 6 περίπου αἰῶνες, για να κυριαρχήσουν έπειτα όλότελα αυτοί σε όλο
τόν χώρο του ανατολικοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους, πού εξέλληνίζονταν βαθμιαία,
ιδίως από τον 6ο αἰῶνα και έπειτα Ἡ Βυζαντινή Αυτοκρατορία).

Τό "μάς" κρατήθηκε σαν έθιμο μέχρι τέλους. Ακόμη και σήμερα,
σε πολλά χωριά τῆς πατρίδος μας, όπου ζοῦν πόντιοι, τό ποντιακό αυτό
έθιμο διατηρεῖται από ώρισμένες οικογένειες, πού συνεχίζουν τίς παλιές
ποντιακές παραδόσεις. Βέβαια, μέ τήν πάροδο του χρόνου, τό έθιμο αυτό

ὅπως καὶ ἄλλα ἔθιμα, καταργήθηκε. Ἦταν ἐπόμενο νὰ μὴ ἀντέξῃ στὸ περᾶσμα τοῦ χρόνου. Ὅμως, τὸ ἔθιμο αὐτὸ, καθὼς καὶ ὅλα τὰ ἄλλα, ἄφησε τὰ εὐεργετικὰ του ἀποτελέσματα. Συνέβαλε στὴ δημιουργία τῆς συνειδήσεως, στὴν ἐδραίωση τῆς πεποιθήσεως, ὅτι ὁ σεβασμὸς πρὸς τὸν μεγαλύτερο ἀποτελεῖ ἠθικὴ ἐπιταγή, ἀλλὰ καὶ ἀνάγκη γιὰ μιὰ ὁμαλὴ καὶ εἰρηνικὴ συμβίωση.

Ἀλλὰ γιὰ τὸ ποντιακὸ αὐτὸ ἔθιμο, ἴσως μᾶς δοθῇ ἡ εὐκαιρία νὰ μιλήσωμε ξανά ἀπὸ τὴν στήλη αὐτῆ, ἀναφορικὰ μὲ ὀρισμένα εὐθυμα ἐπεισόδια, ποὺ προκαλοῦσε ἡ ἐδύστηρή ἐφαρμογὴ του καὶ ποὺ ἐγίναν χαριτωμένα ἀνέκδοτα.



ΣΤΑΘΗΣ ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ